

Powiew świeżości Muzeum Diecezjalnego w Opolu

Na mapie muzealnictwa w historii powojennej Polski blisko od trzech dekad znajduje się Muzeum Diecezjalne w Opolu, spełniające ważną funkcję ochrony, udostępniania i badania obiektów sakralnych materialnego dziedzictwa kulturowego Śląska Opolskiego, jakie znalazły się w jego kolekcji. Trzeba podkreślić, że poza typową dla muzeum rolą wystawienniczą instytucja ta jest również otwarta na wiele innych inicjatyw, wśród których najważniejszymi są organizowane tu liczne spotkania kulturalne przyczyniające się do integracji społeczności miasta Opolu i jego okolic oraz promocji szeroko rozumianego pierwiastka kulturotwórczego zwłaszcza wśród młodego pokolenia. To ważne miejsce istnieje dzięki zaangażowaniu abp. prof. dr. hab. Alfonsa Nossola, emerytowanego biskupa opolskiego, jego następcy — bpa dr. hab. Andrzeja Czai, dyrektora — ks. dr. hab. Piotra Maniurki i jego współpracowników.

Realizacja wielu ważnych przedsięwzięć (m.in. ponad 120 wystaw, koncertów, *etc.*) odbiła się w końcu na jego stronie materialnej i, jak setki podobnych mu w Polsce obiektów, opolskie muzeum musiało zostać poddane pewnym przemianom, by jego misja mogła sprostać idącym ku przyszłości wymaganiom i spełniać postawione u genezy powstania cele. Stąd też przez ostatnie dwa lata trwał tu wielki remont. Mimo zamknięcia obiektu i braku dostępu do niezwykle cennej w skali kraju kolekcji sakralnej sztuki średniowiecznej, malarstwa nowożytnego, rzemiosła artystycznego, czas ten był niezwykle pracowity. Remont przeprowadzono w dwóch etapach, co było możliwe dzięki pozytywnie rozpatrzonemu wnioskowi skierowanemu do Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego przy udziale diecezji opolskiej z przystąpieniem do ministerialnych programów wspierających działania muzealne i rozwój infrastruktury muzealnej. Dzięki temu placówka stała się przede wszystkim lepiej zabezpieczona, gdy chodzi o dobro eksponowanych w niej obiektów czy zapewnienie im odpowiednich warunków klimatycznych; zniwelowano dotychczasowe bariery architektoniczne dla zwiedzających przez zamontowanie zewnętrznej platformy dla osób starszych czy niepełnosprawnych oraz windy wewnątrz obiektu. Podjęte przez ks. Piotra Maniurkę kroki, wspólnie z zaangażowaniem pracownika merytorycznego muzeum Kamila Adamusa, doprowadziły do finału, który wprowadził Muzeum Diecezjalne w Opolu na wyższy poziom w gronie polskich muzeów. Należy dodać, że mimo coraz większych możliwości pozyskiwania środków finansowych z wielu instytucji państwowych, funduszy czy szerokiej gamy sponsorów, wiele instytucji kultury wciąż boryka się z podstawowym problemem dostępności do zbiorów chociażby przez utrudnienia architektoniczne. Niewątpliwie to, co udało się osiągnąć z wymienionych powyżej zmian, jest jedynie namiastką w perspektywie poczyniń, które dziś nadają obiektowi nowego blasku i służą owocniejszej promocji umieszczonych w nim zabytków sakralnych z terenów

diecezji opolskiej. Nie znaczy to, że muzeum może „spocząć na laurach” i że proces przemian został zakończony, gdyż, jak zawsze w tego typu poczynaniach, są one punktem zapalnym dla kolejnych inicjatyw mających zapewnić jeszcze lepsze warunki obiektom, ich ekspozycji oraz prowadzić badania naukowe i sprostać wymagom pewnego komfortu odbioru zabytków przez zwiedzających. Wspomnianym zmianom towarzyszą już pewne udogodnienia techniczne na terenie muzeum. Pojawily się zatem urządzenia przenośne z aplikacją mobilną, możliwą do pobrania również na telefon, dzięki którym można lepiej poznać historię obiektów kolekcji, przy jednoczesnym przemieszczaniu się, zaś w najbliższym czasie ukaże się drukiem katalog zabytków.

Efektom końcowym udziału muzeum w przytoczonych projektach i towarzyszących im przekształceniach była jego ponowna inauguracja, która nastąpiła 28 października 2016 r. Wydarzeniu towarzyszyło otwarcie wystawy *Śląsk — perły sztuki od gotyku po barok. Wystawa w jubileusz 1050-lecia chrześcijaństwa na ziemiach polskich*. Wśród zaproszonych gości obecny był bp Andrzej Czaja, ks. dr Ginter Żmuda — dyrektor Wydziału Finansowo-Gospodarczego Kurii Biskupiej, pracownicy Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Opolu, muzealnicy z zaprzyjawnionego Muzeum Ziemi Opolskiej w Opolu, nauczyciele i uczniowie szkół z miasta Opola oraz inni znamienici goście i osoby prywatne. Aranżacja wystawy stałej została odświeżona, wpisując się w trwający wspomniany jubileusz chrześcijaństwa w Polsce, o towarzyszącą jej prezentację najcenniejszych z terenu diecezji opolskiej kamiennych chrzcielnic.

Uroczystość rozpoczęła się na pierwszej z wystaw stałych, zwanej Salą Rzeźby, która poświęcona jest kolekcji rzeźby średniowiecznej. Przestrzeń tę wypełniają przede wszystkim dzieła snycerstwa gotyckiego, obiekty niegdyś istniejące samodzielnie czy tworzące pewne zespoły dzieł pochodzące z szaf gotyckich retabulów. Towarzyszą im również dzieła malarskie od gotyku po XVIII w. Wśród wielu interesujących eksponatów na szczególną uwagę zasługuje obraz renesansowy z przedstawieniem Chrystusa — *Salvator Mundi* — z plebanii kościoła p.w. św. Mikołaja w Ligocie Prószkowskiej autorstwa Joose van Cleve, czy barokowy obraz ze sceną Obrzezania Jezusa autorstwa Szymona Czechowicza. Nie można pominąć również pozyskanego niedawno bezcennego „przedstawiciela” średniowiecznego snycerstwa, tj. rzeźby Maryi z Dzieciątkiem z Bogacicy, która należy do grupy tzw. „Maddonn na lwie”. Dzięki pozyskanym środkom finansowym rzeźbę udało się poddać pełnej konserwacji w jednej z pracowni konserwatorskich w Krakowie, czego owocem jest przywrócenie jej pierwotnej kolorystyki. W tej samej sali bardziej reprezentacyjną formę dla ekspozycji uzyskały m.in.: późnogotycka płaskorzeźba z szafy retabulum *Małej Świętej Rodziny* z parafii p.w. Wniebowzięcia NMP w Jaryszowie, czy dotychczas umieszczone w Sali Eucharystii dwa skrzydła z gotyckiego retabulum z przedstawieniem *Radości Maryi* z plebanii kościoła parafialnego p.w. św. Apos-

tołów Piotra i Pawła w Grzędzinie, które w obecnym zestawieniu z bliską jej stylowo rzeźbą gotycką nabierają właściwego sobie kontekstu historycznego. Co prawda w tej sali obecne jest również nowożytnie malarstwo religijne, wypełniające przestrzeń ścian, jednak ich forma wystawiennicza i oświetlenie dobrze koresponduje z główną tematyką ekspozycji, co daje możliwość subtelnej odbioru każdego z dzieł mimo ich różnic stylowych.

Na pierwszym piętrze muzeum znajduje się druga wystawa stała, zwana Salą Eucharystii, gdzie można podziwiać przede wszystkim rzemiosło artystyczne wyrażone w postaci utensyliów liturgicznych, takich jak: kielichy mszalne, pateny, relikwiarze, pacyfikaty, monstrancje. Wszystkie one są dziełami śląskich warsztatów złotniczych, przede wszystkim z czasów od gotyku po późną nowożytność. Obecne jest również nowożytnie i współczesne malarstwo religijne. Do najcenniejszych i jednocześnie będących charakterystycznymi z uwagi na temat tożsamy z pobożnością Śląska Opolskiego dziełami są tu: figurka relikwiarzowa św. Anny Samotrzec z kościoła p.w. św. Jerzego w Ostropie autorstwa Andreasa Heideckera oraz unikatowa w formie monstrancja barokowa z parafii p.w. Wszystkich Świętych w Gliwicach autorstwa Hansa Georga Kolbego, której struktura kompozycyjna przedstawia wijące się liście winnego krzewu, gdzie w centrum znajduje się kustodia z nadnaturalnej wielkości gronem, niesiona przez dwóch starotestamentowych, izraelskich zwiadowców z Ziemi Obiecanej. Wspomniane dwa obiekty są mikronową częścią zebranych, a z niezwykłą precyzją wykonanych liturgicznych precjozów. Dotychczasowa aranżacja w formie swobodnego skarbca pozostała w odnowionym muzeum bez zmian i uległa jedynie drobnym modyfikacjom. Do kolekcji włączono też czasowo wypożyczone depozyty ze zbiorów parafialnych, np. późnogotycką monstrancję wieżyczkową na co dzień znajdującą się w kościele p.w. Bartłomieja w Głogówku oraz znacznych rozmiarów późnogotycki krzyż relikwiarzowy z kościoła parafialnego p.w. św. Jana Ewangelisty w Paczkowie. Centralnym punktem pozostała niezmiennie gotycka rzeźba Chrystusa Ukrzyżowanego z kościoła p.w. Zwiastowania NMP w Biskupowie z kręgu Tilmanna (Dill) Riemenschneidera współistniejąca od samego początku z wierną kopią obrazu Matki Boskiej Opolskiej, której oryginał znajduje się w opolskim kościele katedralnym.

Dodatkowo wystawie towarzyszy prezentacja szat liturgicznych wraz z insygniami biskupimi pierwszego biskupa opolskiego, Franciszka Jopa, oraz pamiątki związane z obecnością św. Jana Pawła II w diecezji opolskiej. Dalszą ekspozycję szat liturgicznych z różnych epok stylowych można podziwiać w specjalnie zaprojektowanych gablotach wystawienniczych, umieszczonych na trakcie komunikacyjnym klatki schodowej. Najcenniejszym z obiektów jest tu bogato zdobiony gotycki pas z opolskiej katedry.

Zbliżający się jubileuszowy rok istnienia Muzeum Diecezjalnego w Opolu i poczynione ku niemu przygotowania, skłaniają do postawienia pytania o potrzebę

istnienia takich miejsc i formy dalszego ich rozwoju. Kultura Śląska Opolskiego, wyrażona także w obiektach sztuki sakralnej, jest świadkiem chrześcijańskiej tożsamości Europy, w której, bez względu na różne czynniki historyczne, gospodarcze, polityczne czy religijne, mają swój początek nasze osobiste korzenie. Stąd ma ona prawo do bycia zachowaną, pielęgnowaną i propagowaną na różnych płaszczyznach i w różnych środowiskach. I tej właśnie otwartości na potrzeby człowieka należy życzyć muzeum.

Robert Bartkowski